

Terve 3: Terveystä tutkimassa

Luku 8: Terveysten liittyviä
eettisiä kysymyksiä

Arvot (1/2)

- **arvo** = ihmisen käsitys siitä, mikä on hyvää ja tavoiteltavaa
- yleismaailmallisia arvoja:
  - ihmisarvo - vapaus
  - tasa-arvo - terveys
  - oikeudenmukaisuus
- keskeinen osa minäkuvaa ja ohjaavat elämän valintoja
- omaksutaan mm. perheessä ja koulussa ja muokkautuvat elämän aikana
- omien arvojen pohtiminen lisää usein hyvinvointia ja elämän merkitykselliseksi kokemista sekä voi helpottaa tärkeiden ratkaisujen tekemistä

Arvot (2/2)

- monet pitävät terveyttä yhtenä tärkeimmistä arvoista
  - näkyy yksilötasolla mm. terveellisten elämäntapojen noudattamisena
  - yhteiskuntatasolla halutaan hyödyntää promootion keinoja kansalaisten terveyden edistämiseksi
- omat arvot eivät aina toteudu käyttäytymisessä ja valinnoissa vaan saattavat olla ristiriidassa toiminnan kanssa, koska arvojen lisäksi ihmisen terveyskäyttäytymiseen vaikuttavat monet psykologiset ja yhteiskunnalliset tekijät

Etiikka ja moraali

- **etiikka** = oppi hyvästä ja pahasta, arvoista ja moraalista
- kuvaa ja perustelee hyviä ja oikeita tapoja elää maailmassa, jonka ihminen jakaa muiden kanssa
- eettinen pohdinta ei anna valmiita ratkaisuja, mutta ohjaa arvioimaan omaa ja muiden ihmisten toimintaa ja valintoja
- **moraali** = ihmisen toimintaa ja yhteiselämää säätelevät tavat, säännöt ja ihanteet
  - kertoo siitä, miten yhteisössä on soveliasta käyttäytyä
  - moraalinormit, kuten elämän kunnioittaminen ja toden puhuminen, perustuvat arvoihin

Etiikan pääsuuntaukset

- arvojen ja moraalikäsitteiden pohjalta rakennetaan moraaliteorioita, jotka voidaan jakaa neljään ryhmään:

1. hyve-etiikka

- tekoja arvioidaan siitä näkökulmasta, kuinka moraalisesti hyveellinen ihminen toimisi

2. hyötyetiikka eli utilitarismi

- toiminnan arvo perustuu siihen, kuinka paljon hyviä seurauksia sillä on suhteessa haittoihin

3. velvollisuusetiikka

- ihmisen tulee toimia moraalisen vaatimuksen, esim. periaatteen tai säännön, mukaan

4. oikeusperustainen etiikka

- painottaa erilaisten oikeuksien toteutumista

Terveydenhuollon eettiset periaatteet (1/5)

- eettiset periaatteet ylittävät usein lakien velvoittaman minimivaatimuksen, minkä vuoksi on tärkeää, että terveydenhuollon ammattilaisille on koottu periaatteet, jotka ohjaavat heidän toimintaansa potilastyössä
- **elämän kunnioittaminen**
  - luo perustan ihmisten hoitamiselle
  - on pyrittävä edistämään elämän säilymistä ja vältettävä sellaista, mikä sitä heikentää
  - velvoittaa mm. huolehtimaan potilaan hengen säilymisestä mahdollisimman pitkään

Terveydenhuollon eettiset periaatteet (2/5)

- **ihmisarvon kunnioitus**

- osa ihmisoikeuksia
- terveydenhuollon asiakkaan ja potilaan yksilöllisten tarpeiden ja kulttuurin huomioiminen
- voi joutua vastakkain esim. elämän kunnioittamisen vaatimuksen kanssa

- **itse määräämisoikeus**

- ihmisellä on oikeus päättää elämästään elämänkatsomuksensa sekä ajatus- ja arvomaailmansa mukaisesti
- potilaan oikeus osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon

Terveydenhuollon eettiset periaatteet (3/5)

- potilaan tahtoa täytyy kunnioittaa, vaikka esim. hoidosta kieltäytyminen uhkasi hänen henkeään ja terveyttään
- ristiriitatilanteessa jollekin muulle periaatteelle voidaan antaa suurempi painoarvo
- **hoitamisen periaate**
  - perustana on hyvän tahtominen, hyvän tekeminen ja vahingon tuottamisen välttäminen
  - potilaalla on oikeus hyvään hoitoon ja kohteluun
  - ristiriita: tulee antaa mahdollisimman tehokasta hoitoa, jos potilaan tila ilman sitä heikkenee nopeasti, toisaalta edellytetään, ettei potilaan kärsimyksiä saa pitkittää, jos hoito merkitsee raskaita kärsimyksiä
  - voi joutua vastakkain itsemääräämisoikeuden kanssa

Terveydenhuollon eettiset periaatteet (4/5)

- **oikeudenmukaisuus**

- yhtäläisen hoidon tarpeessa olevat potilaat on hoidettava samojen periaatteiden mukaisesti, eikä esim. ikä, sukupuoli tai sukupuolinen suuntautuminen saa vaikuttaa hoidon laatuun
- huonoimmassa asemassa olevien tilanne on turvattava
- ristiriitatilanteet esim. hoitotilanteissa, kun joudutaan ratkaisemaan miten rajallisia resursseja käytetään, voivat vaatia kompromissien tekemistä muiden eettisten periaatteiden suhteen

Terveydenhuollon eettiset periaatteet (5/5)

- **hyödyn maksimointi**

- on toimittava niin, että odotettavissa oleva hyöty suhteessa haittoihin on niin suuri kuin mahdollista
- keskeinen periaate terveydenhuollossa: ohjaa mm. hoitotoimenpiteiden valintaa
- resurssien tarpeeton tuhlaaminen, kuten tehoamaton lääkitys tai muu hoito, on vastoin hyödyn maksimointia ja voi vahingoittaa potilasta
- voi joutua vastakkain oikeudenmukaisuuden kanssa esim. silloin, jos päämääränä pidetään ainoastaan hoidon tuomaa taloudellista hyötyä